

Година XVII.

1 априль 1910 г.

Книжка IV.

БЪЛГАРСКА СБИРКА

А. П. Стоиловъ :

ИЗЛЕТЪ ПО НАШАТА ДИАЛЕКТОЛОГИЯ.

Лани прѣзъ ваканцията напуснахъ за нѣколко дена задушния Солунъ, съ намѣрение да се разходя, и, ако ми се прѣдстави случай, да се позанимая съ говора на нѣкое наше село. Въ близката околностъ на Солунъ нѣма хубави мѣста за разходка, па и колкото ги има, не привличатъ посѣтители, защото сж не сигурни. А тежката солунска еврейска аристокрация лѣтно врѣме търси разтуха. Сгоденъ е за това близниятъ градецъ Лжгадина (Лангаза), сѣверо-източно отъ Солунъ на три часа разстояние. И лѣтно врѣме тоя прашенъ градецъ поради минералнитѣ си бани е изпълненъ съ свѣтъ не само отъ Солунъ, но и отъ Кукушъ, Дойранъ, Велесъ, Струмица, Гевгелия и др. На 11 юлий м. г. съ г. Д. П. Ангеловъ, гл. учителъ на основнитѣ училища въ Солунъ, отидохме въ Лжгадина. Настанихме се въ ханчето на симпатичния Щурю изъ Зарово (Лжгадинско). Той е едничкъкъ българинъ въ Лжгадина, останалъ да не прѣвие вратъ прѣдъ гръцката пропаганда, макаръ за тая му твърдостъ гръцкиятъ комитетъ на нѣколко пѣти да се е опитвалъ да го убие. — Привечеръ се прибраха въ ханчето за прѣнощуване селяни, работници изъ Зарово. Съ голѣмо любопитство наблюдавахъ лакомото ядене на тия работници. Обърна ми внимание единъ отъ тѣхъ съ своя веселъ темпераментъ и чистъ заровски диалектъ. Това бѣ майсторътъ дѣдо Ангелъ изъ Зарово, на възраст 45-годишенъ, а на изгледъ — 50—60 годишенъ. Наричаха го „дѣдо Ангелъ“. Влѣзохъ съ него въ разговоръ. Отъ дума на дума разбрахъ, че дѣдо Ангелъ отъ 10-годишната си възраст се занимавалъ съ дюлгерлъкъ въ Лжгадинско. Той познавалъ и старо и младо въ всички села. У менъ засия радостъ, че разходката си ще използвамъ и съ научна цѣль както и снамѣрявахъ, като посѣтя с. Клисели, отстояще 4 часа юго-източно отъ Лжгадина, за което прѣди 10 години ми бѣ разправяно отъ единъ заровалия, че говорътъ на това село билъ по-близкъкъ на негованския, отколкото на зарово-високо-сушкия*). Веднага прѣдложихъ на дѣдо Ангела,

*) Вж. моята работа «На гости въ Зарово и Високо» въ спис. «Бълг. Сбирка», VII год. (1900 г.), 648 стр. Въ пълномощното на св. Георгия е отбѣлѣзано с. Клисели като българско (ор. cit. 641 стр.). Покойниятъ В. К ж н ч о в ъ нищо не споменава за това село въ описанието «Лжгадинското поле» въ «Книжици за прочитъ», Солунъ, 1890 г., IV—VII кн., 260—266 стр., а въ книгата си «Македония (етнография и статистика)», София, 1900 г. 169 стр. той го брой между гръцкитѣ села съ 450 души жители.

да ли е съгласенъ да ме заведе въ Клисели. Съгласи се. Още отъ вечерята Щерю ни нае два коня : единъ за менъ и единъ за другаря ми. Дѣдо Ангелъ не искаше конь.

— Азъ пѣши ще вървя, каза ми той, като му прѣдложихъ да се наеме и за него конь.

На другия день, въ недѣля, на 12 юлий, въ зори тримата потеглихме за Клисели. Слѣдъ половинъ часъ вървежъ южно, ние бѣхме отъ дѣсно срѣщу лжгадинскитѣ бани. Сума файтони, натѣпкани съ 6—8 души, отиваха и се връщаха по шосето за банитѣ. Колята вдигаха такъвъ голѣмъ прахъ по не направения пѣть, че нѣкои се не виждаха. Нѣкои съзнаваха врѣдността отъ праха, та бѣха затворили файтонитѣ. Мислѣхъ си, че измежду посѣтителитѣ на тия бани имаше мнозина болни и дохождаха да търсятъ изцѣрение на болеститѣ си, ала вмѣсто да намѣрятъ облекчение; болеститѣ имъ ще взематъ по-широки размѣри : прахътъ имъ разяжда дробоветѣ. — Отъ лѣво нашиятъ пѣть водѣше покрай нивитѣ на сгушеното подъ политѣ на Бешикската планина, продължение на Карадагъ, село Балъовецъ съ 50 български кѣщи, признаваще грѣцката патриаршия. То отстои отъ пѣтя на 20 минути. Почвата му е черноземъ и много плодородна, напоявана отъ едноименната селска рѣка. Царевицитѣ, бостанитѣ, сусамитѣ, памуцитѣ, голѣми копи сѣно по ливадитѣ и изобилни снопе по нивята свѣдочеха, че селянитѣ се радватъ на хубаво плодородие. Отбѣлѣзвамъ това, защото освѣнъ въ балъовското полце нѣмаше другадѣ плодородие въ прочутото лжгадинско поле.

На юго-изтокъ отъ банитѣ, на четвъртъ часъ разстояние, начева езерото Ай-Василь (Св. Василь), дълго 2 часа и широко 1 часъ, и на разстояние 1 часъ отъ пѣтя. Подъ банитѣ и отдѣсно на езерото, кое по-близко, кое по-далече, но помежду имъ съ разстояние отъ $\frac{1}{2}$ до 1 часъ най-много сж селата : Каваларци (30 кѣщи), Сарачово (45 к.), Сманово (40 к.), Тумба (50 к.), Левенъ (35 к.), Ай-Василико (20 к.) и въ долния край на езерото с. Дуванджи (110 к.). Въ първитѣ три села, споредъ В. Кжнчовъ (ср. цит. по-горѣ) населението е българско, а споредъ моитѣ свѣдѣния и въ останалитѣ четири, съ изключение на 90 турски кѣщи въ Дуванджии, само че въ тѣхъ грѣцкиятъ езикъ, подъ натискъ на пропагандата, изтиква майчиния езикъ на това наше забравено поселение, и дѣ ще день, когато българската рѣчь съвсѣмъ ще се пропѣди отъ тия села, каквото я е сполетѣло въ недалечнитѣ отъ тѣхъ и неотдавна бивши български села : Балджа, Дреми-Главъ, Гювезна, Лжшново, както и въ градеца Лжгадина. Отъ голѣмъ интересъ е да се изучи говора на тия почти погърчени села, защото тъкмо по него може да се добиятъ много езиковѣдни закони по прѣходнитѣ форми на българския и грѣцки езикъ.

На лѣво отъ пѣтя, по продължение на Бешикскитѣ ридове: слѣдъ Балъовецъ почва турското село Курфали, разпрѣснато по голи ридища. То държи на длъжъ $1\frac{1}{2}$ часъ. Въ подножието

му се открива малко полце, не толкова плодородно, ала изобилно съ диви круши, наречени отъ българитѣ „гѳрници“.

Откакъ ни се изгуби отъ прѣдъ очи езерото Ай-Василъ, пжтълѣ ни взе източна посока. Като изминахме четири часа пжтъ отъ Лжгадина, дойдохме прѣдъ с. Клисели, разположено въ котловина, на сѣверъ отъ промежутъка на езерата Ай-Василъ и Бешикъ. — Отдалечъ селото съ двуетажнитѣ си бѣлосани и покрити съ керамиди или плочи кжщи, изглежда на малъкъ градецъ. То има 100 български кжщи съ хубави черква и голѣмо училищно здание. Селото признава гръцката патриаршия; въ църквата му се пѣе на гръцки и въ училището, посѣщавано отъ 80 дѣца отъ двата пола, съ 2 учители и 1 учителка, се прѣподава само гръцки езикъ. — По пжтя съ дѣдо Ангела размѣнихме мисли, въ коя кжща да се спремъ. Сговорихме се да отидемъ въ кжщата на Никола Кавалбашиевъ, който минавалъ за добъръ български патриотъ, като искрено желаелъ, селото му да признава св. Екзархия, а не патриаршията. Знаехме, че прѣди два мѣсеца едничкитѣ му синъ билъ убитъ отъ гръцкия комитетъ за българскитѣ му чувства, но за цѣлтъа не ми се посочваше отъ дѣдо Ангела друга кжща. Щомъ влѣзохме въ селото, отбихме се направо въ крѣчмата на Никола въ долния край на селото. Тя бѣ изпълнена отъ хора. Главната врата бѣше затворена, та трѣбаше да надникнемъ отъ друго едно прозорче, за да ни види Никола. Той излѣзе отъ крѣчмата. Съ мигане на око ни даде да разберемъ, че не трѣбва да се спираме въ крѣчмата му. Останахме вцѣпенени на срѣдъ улицата. Най-сетнѣ поведохме конетѣ къмъ горната махала на селото, кждѣто имаше двѣ крѣчми. По пжтя прѣзъ това врѣме се сговорихме, азъ да минавамъ за русинъ (Лжгадинско бѣше въ района на жандармерийскитѣ реформаторски руски офицери). Това ни се налагаше не само да се прѣкрива истинската цѣль на моето пжтуване, но и да не ми се създадатъ прѣчки отъ чауша въ селото. Отбихме се въ една тѣсна крѣчма. Въ нея заварихме десетина селски момчета, които играеха на карти. Отначало говорѣха си на български езикъ, но постепенно почнаха да го замѣняватъ съ гръцки. Азъ бѣхъ седналъ до една мръсна масичка на такова мѣсто, щото отъ насрѣщния прозорецъ не се виждахъ. А на тоя прозорецъ отвънъ непрѣстанно дождаха и надничаха въ крѣчмата, като водѣха разговоръ съ картоиграчитѣ. Изпървенъ разговорътъ се водѣше на български, ала щомъ имъ се даваше да разбератъ, че вжтрѣ има чужденецъ, обръщаха разговора на гръцки. Нѣкои наивни момчетии надвѣсваха се прѣзъ прозореца да ме видятъ. Тъкмо единъ часъ самичъкъ стояхъ въ крѣчмата, защото двамата ми спжтници отидоха на срѣща при чауша, който седѣше до срѣдселската чешма съ трима заптиета и 2—3 селяни. Другарътъ ми Ангеловъ му разправилъ, че азъ съмъ „русинъ“ и дохождамъ въ с. Клисели, за да видя каменитѣ на „сватбата“ — „Геленъ Ташларъ“, наречена по турски, вънъ отъ селото на половинъ часъ разстояние. Чауштѣ изявилъ желание прѣдъ него, да

ме придружи, когато ще отида кждѣ „Геленъ Ташларъ“. Като разбрахъ това, веднага отидохъ при него и му благодарихъ за готовността да ми услужи. Помолихъ го да не си разваля спокойствието, като мотивирахъ, че е много горещо. Тъкмо въ тоя излизане азъ скроихъ да използвавамъ плана си, сир. да си взема бѣлѣжки по говора на селото, като се приближа по нѣкакъвъ начинъ до нѣкой селянинъ и влѣза съ него въ по-дълъгъ разговоръ. Наистина, докато стояхъ при чауша въ продължение на повече отъ единъ часъ, мнозина селяни дохождаха при мене, и всѣки ми поръчваше кафе, схванахъ нѣкои особености на диалекта, ала тѣ не бѣха достатъчни, а главно, че нѣмахъ възможность да си държа бѣлѣжки. Поискахъ водачъ за „Геленъ Ташларъ“. Даде ми се селскиятъ пазачъ. Заедно съ него и другаря ми Ангеловъ се упътихме за „Геленъ Ташларъ“. Нагласихме се съ Ангелова да завеждаме разнообразни разговори съ водача. Случи се, че нашиятъ водачъ бѣше добъръ разказвачъ и съ ясенъ говоръ. По пжтя често се спирахме, съ цѣль да продължи разговора си. Наистина, горещината бѣше просто нетърпима, но трѣбваше да се понася: прѣдъ интереса за науката всичко се остава на страна. Менъ не ми бѣ толкова цѣльта да отивамъ дори до крайнитѣ варовити камъни, които отдалечъ изглеждатъ на отдѣлни грамади, като че ли люде възседнали на коне, и за които прѣданието разправя, че тъкмо на сватбата невѣстата и младоженецътъ, съпроводжани отъ сватове за зетьовата кжца, на срѣдъ-пжтъ, заобиколени отъ сватветѣ, прѣгрѣшили и били прокълнени отъ кума да се вкаменятъ, и всички станали на камъни, които и до днесъ стоятъ*), но да ми се даде възможность самъ да заведа разговоръ съ нашия водачъ. Казахъ, че разстоянието отъ селото до „Геленъ Ташларъ“ е половинъ часъ, ала ние го взехме за единъ часъ, защото често се спирахме, за да можехъ да си отбѣлѣзвамъ типични фрази и думи отъ говора на водача ни. Седнахме до „Геленъ Ташларъ“ на сѣнка подъ една дива круша. Тукъ ми се даде по-голяма възможность да си държа бѣлѣжки по говора на нашия водачъ. Бѣлѣжникътъ ми се изпълни отъ фрази и думи, ала нѣкой трѣбваше да провѣря и отъ други лица, прѣдимно отъ жени. Честитѣ запитвания дотегнаха на водача ми, и той отъ умора заспа. Подиръ 10—15 минути се събуди и ни запита:

— Когато се върнемъ въ селото, селянитѣ ще ме запитатъ, защо сме се толкова бавили тукъ, какъ да имъ отговоря?

— Ще имъ кажешъ, отговорихъ му азъ, че господинътъ много харесалъ „сватбата“ и разглеждалъ всички „сватове“.

— Ами защо се страхувашъ толкова отъ селянитѣ? запита го другарятъ ми Ангеловъ.

— Господине, отговори той, като втренчено гледаше мене, нашитѣ селяни се много боятъ отъ владиката; запрѣтилъ ни е

*) По-подробни и интересни прѣдания вж. богата литература у Н. Т. С у м ц о в ъ, Пожеланія и проклятія, Харьковъ, 1896, 10 ст. нт.

да приказваме български : иска само на гръцки да говоримъ, и женитѣ съ дѣцата си да научимъ на гръцки.

— Твоята жена и дѣца знаятъ ли да говорятъ гръцки ? запитахъ го азъ.

— Жена ми знае само „кали-мера“, кали-шпера“, а дѣцата ми повечко, защото отъ училището ги пѣдятъ, ако не говорятъ гръцки.

— Има ли кжци въ селото ви, въ които само по гръцки да се говори ?

— Нито една.

— Знаятъ ли селскитѣ жени гръцки ?

— Има нѣкои да говорятъ, но никоя жена не знае добръ гръцки, за това повечко си говорятъ на български.

— На ли сте българи, защо искате да говорите и на гръцки, сега е „хуриетъ“, зададохъ най-сетнѣ тоя въпросъ на водача.

Наивниятъ селянинъ въздъхна и ни отговори :

— Що да правимъ, господине, ако се противимъ, владиката ще ни „афореса“ и нашиятъ (гръцки) комитетъ ще ни накаже. На, и тая сутринъ дѣдо попъ ни държа въ църквата слово да сме обичали „мегали еклисия“ (великата църква) и да отбѣгваме отъ „схизматицитѣ“ българи.

Слѣдъ тая откровеностъ азъ се открихъ прѣдъ моя водачъ, че азъ не съмъ русинъ, а българинъ. Той побледнѣ. Не можеше да си обясни, какъ съмъ се рѣшилъ да дойда въ тѣхното село. Почна да ме уговаря, да съмъ напуснѣлъ селото имъ, че, ако разберѣли чорбаджиитѣ, щѣли да ме прѣдадатъ на чауша, и той подъ стража щѣлъ да ме закара въ Лжгадина. Успокоихъ го да не бере грижа за това.

Потеглихме да се върнемъ въ селото. По пжтя се сговорихме, водачътъ да остане съ другаря ми Ангеловъ, и да вървятъ побавно, като се спратъ въ нѣкой бостанъ и избератъ лубеници, а азъ избързахъ напрѣдъ. Така постжпихъ, защото отдалечъ забѣлѣзахъ, че на едно уединено гумно до селото жена вѣеше жито. Отидохъ при нея и я поздравихъ съ „добъръ день“. Отговори ми : „дѣл ти Богъ добро“. Влѣзохъ съ нея въ разговоръ въ продължение на 20 минути. — Между многото интересни диалекти и особености отбѣлѣзахъ си отъ нея фразата : „Толку даде Бога“, когато ѝ казахъ, че житото тая година е кжсо. — До като стояхъ при нея, тя постоянно се озѣрташе насамъ-нататкъ, вѣроятно, да не я съгледатъ, че говори съ мене. Още като се поздравихъ съ нея, каза ми, че е „проста“ и не знае „елиника“ да ми говори. Едно отъ дѣцата ѝ, 4—5 годишно, плачеше съ високъ гласъ и постоянно го гълчеше на български.

Не ще и дума, че за нѣколко часа, и то крадешкомъ, нѣмахъ възможность обстойно да изуча всички особености на тоя диалектъ, та за туй прѣдложихъ на водача ми да ми изпроводи на мои разноски нѣкоя жена на 50—60 годишна възраст отъ селото въ Солунъ. Той ми прѣпоржча своята майка, която снамѣр-

валъ да завежда въ Солунъ, за да си цѣри очитѣ. Азъ го увѣрихъ, че за цѣрене на майка му ще се грижа, безъ да дава пари, напротивъ азъ ще ѝ тегля разноскитѣ по дохождане и връщане, като ѝ дамъ и възнаграждение.

Врѣмето приближаваше да се върнемъ въ Лжгадина. Мислѣхъ си, да прѣнощуваме въ селото, щѣхме да бждемъ изолирани въ хана, кждѣто се спрѣхме. Нищо не ми даваше да мисля, че поне азъ щѣхъ да бжда поканенъ въ нѣкоя къща. Напротивъ, чаушѣтъ почна на 2-3 пѣти насамѣ да се съвѣщава съ заптиетата. На Ангелова той зададе въпросъ, защо не сме земали записка отъ началника на полицията въ Лжгадина до него за дохождането ни въ селото. Отговори му се, че тя е излишна, защото съмъ пѣтувалъ съ познати хора изъ сжщата кааза.

Сжщиятъ день вечеръта се върнахме въ Лжгадина. На другия день се прибрахъ въ Солунъ. Жена отъ Клисели не ми се изпрати, защото още когато съмъ билъ въ селото, мнозина селяни се усъмнили въ моята „руска“ народностъ, и селскитѣ пазачъ не смѣялъ да изпрати майка си при мене.

Колкото и да бѣ свързанъ съ голѣми спѣнки моятъ диалектологиченъ излетъ, можахъ да проуча въ Клисели много нѣща по нашата диалектология, а главно да се увѣря, да ли има остатѣци отъ рефлексѣ по изговора на стб. ж и да ли е запазенъ носовъ изговоръ въ нѣкои думи, както е въ недалечното с. Сухо (на 2 часа разстояние отъ Клисели), сетнѣ въ Висока и Зарово, въпроси, които ме живо интересуватъ отколѣ*). Указа се, че въ Клисели нѣма рефлексъ отъ ж въ ъ, какъвто го има въ Зарово и Висока. Навредъ ж е миналъ въ и, както е въ общобългарския езикъ. Тукъ се произнасятъ: кйтка*) (кйтка) мйшка (мйшь), сйрини (сйръ). Не е така съ остатѣци отъ носовкитѣ ж и а. Въ тоя говоръ сж запазени думи съ носовъ изговоръ, но въ твърдѣ малко думи, много по-малко отколкото въ Сухо. Ето въ кои думи е запазенъ носовъ изговоръ:

А) За стб. ж: 1) што блѣнд'еа ѝ (блѣдѣти), 2) драѣнѣ (драгъ), 3) манди (мѣдѣи = testicula), 4) мандро glăme (мѣдръ), 5) паянджина (пѣжк), 6) дѣагандеа, сеакандеа (нѣждѣ — нѣкадѣ), 7) рѣмп (рѣкъ), 8), пѣмп (пѣпъ), 9) дѣмбува грѣда (дѣкъ) и насеѣвандеа (кѣдѣ).

*) Вж. D-r V. O B l a k, Makedonische Studien. Wien, 1896 г.; моитѣ работи: 1) «Рефлексѣ отъ стб. изговоръ на ѝ» въ сПсп. LVIII, 1899 г. 566 стр. нт.; 2) «На гости въ Зарово и Висока» въ «Българ. Сбирка», VII г. 1900 г. 632 стр. нт. и 3) «Остатѣци отъ назализѣма въ солунскитѣ села Зарово и Висока» въ сПсп. LXI, 1901 г. 703 стр. и нт.

**) Поради печатарски спѣнки думитѣ не сж прѣдадени строго фонетически. Главнитѣ а, у, е, о, ѣ безъ ударение се произнасятъ като въ с. Сухо.

В) За стб. Ѧ: 1) ѡндра (ѡдръ), 2) ѡнтрѣва (ѡтрѣи, ѡтрѣва), 3) глѣндалу (гладати), 4) чѣнду (чадо) и 5) колѣнда (колада).

Неорганически назалъ има само въ думата ма̀нгла (мыгла).

Трѣбва веднага тукъ да отбѣлѣжа, че въ останалитѣ думи, колкото има въ сушкия говоръ съ носовъ призвукъ за Ж, въ които носовиятъ призвукъ не се слуша, основниятъ му гласенъ элементъ, вмѣсто очакваниятъ ѡ или най-малко а тъмно, явява се чистъ а-звукъ. И тъй въ Клисели сега произнасятъ: ва̀глен (жгль), ва̀же (жже), ва̀здл (жзла), ва̀тук (жтѣкъ), гра̀ди (грждь), га̀ба (гжа), га̀с (гжзъ), дла̀буку (джбокъ), за̀п (зжъ), ка̀пина (кжпина), ва̀деа̀ліа (кжад'кль), ва̀вул (кжколь), ла̀к (лжкъ), ма̀ш (мжжъ), ѡбра̀ч (ѡбржчъ), пра̀чва (пржтѣ), па̀тъ (пжтъ), ра̀ва (ржа), ска̀пу (скжпъ), ста̀птайка (стжп-), са̀бута (сжбота), са̀димиса, са̀дба (сждити, сжадба), са̀к (сжкъ) та̀пан (тжпанъ) и др. за стб. ж, а Ѧ обичновено ѣ: бра̀тучѣд (братѡучадъ), глѣда̀м (гладати), грѣда̀ (града), гувѣда̀р (говадарь), пѣт (патъ), дѣвѣт (декатъ), дѣсит (деатъ), ѣзѣк (ѣзѣкъ), жѣтва (жатва), зѣтъ (затъ), клѣтва (клатва), мѣсу (масо), пѣтук (патѣкъ), рѣд (радъ) и др. Вмѣсто очакваното шѣпа, както е жѣтва, имаме ша̀па (шапа).

И тъй, по замѣна на Ж съ а клиселскиятъ говоръ се доближава до западно-българскитѣ говори, като влияе и на корененъ етимологиченъ ѡ да се изяснява въ а, та за това днесъ се произнася: ба̀з (бѣзъ), да̀ш (дѣждъ) ра̀ш (рѣжъ), покрай бѣчва (бѣчва), дѣхам (дѣхати), снѣха (снѣха) и др. Какъ ще си обяснимъ това фонетично явление въ тоя говоръ, когато по изговоръ на ѡ и други диалектични особности не се различава отъ сушкия? — Понеже тоя говоръ е изгубилъ или вече е на изгубване носовиятъ призвукъ, и основниятъ му гласенъ элементъ се изяснява въ а, то и всѣки етимологически или секундаренъ ѡ (отъ ѡ, ѡ) по аналогия на него се изяснява въ а. — Тукъ се натъквамъ на единъ въпросъ, който никакъ не е подиганъ въ славистиката: изяснението на ѡ въ а, билъ той отъ Ж. етимологически ѡ или секундаренъ, прѣдимно въ западно-българскитѣ говори, тая фонетична поява не е ли станала подъ влияние на гръцкия езикъ? Като излизамъ отъ доказаното, че гръцитѣ прѣзъ толкова вѣкове, като сж влияли върху живота, рѣчника и синтаксиса на нашия народъ, не можемъ да не приемемъ, че и въ фоне-

тиката на езика ни даже сж и оставили своя дамга. Като казвамъ това стоя на гледището: въ клиселския уединенъ говоръ изясняването на Ъ въ а отдавамъ на гръцкия езикъ, който нѣма тъменъ звукъ Ъ, и който си пробива пжть и измѣстя българския. А въ свързка съ това не може ли отъ друга страна да прѣдположимъ, че въ ония наши говори, дѣто етимологически и секундаренъ Ъ, както и тоя отъ Ж, пазятъ тъмното произношение на Ъ, се дължи на влияние отъ турския езикъ, богатъ на срички въ коренни думи и въ флексията съ Ъ-рово произношение? Слѣдва да приемемъ, че родопското Оа и дебърското О^а сж най-старитѣ застѣпници на Ж.

По тоя въпросъ ще се повърна други пжть.

Одринъ, 31 януарий, 1910.
